

การตื่นตัวทางการเมืองของนักศึกษาต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
พ.ศ. 2566 : กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
Political Awareness of Students towards the 2023 House of Representatives
Election: A Case Study of Kalasin University Students

พัชรธิดา อะวะรัมย์¹,
รัชณีกร พรหมมาจิ้น², ชไมพร ศิลปชัย³
และ อัครเจตน์ ชัยภูมิ⁴
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์^{1,2,3,4}

Phatcharathida Awaram¹,
Rutchaneekon Prommajeen² Chamaiphon Sinlapachai³
and Akkarajet Chaiyaphum⁴
Kalasin University^{1,2,3,4}

Corresponding Author, Email: akkarajet.ch@ksu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการตื่นตัวทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 และ 2. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองและเสนอแนะแนวทางส่งเสริม ใช้วิธีวิจัยแบบผสม เก็บข้อมูลจากนักศึกษา 341 คน ด้วยแบบสอบถามและสัมภาษณ์เชิงลึก 15 คน ผลการศึกษพบว่า นักศึกษามีระดับการตื่นตัวทางการเมืองอยู่ในระดับมาก (M= 3.92) โดยด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (M = 4.00) รองลงมาคือ วัฒนธรรมทางการเมือง (M= 3.98) การเข้าใจและความสนใจทางการเมือง (M = 3.97) การมีส่วนร่วมทางการเมือง (M = 3.86) และสถาบันกล่อมเกลางานทางการเมือง (M = 3.84) ปัจจัยที่มีผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองอยู่ในระดับมาก (M = 3.91) โดยพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารมีอิทธิพลสูงสุด (M = 3.95) การสัมภาษณ์เชิงลึกพบปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้สิทธิ์ ได้แก่ นโยบายที่ตอบโจทย์คนรุ่นใหม่ การรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อดิจิทัล ความกลัวสูญเสียสิทธิ์ในอนาคต และอิทธิพลจากครอบครัว การศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า Gen Z มีพฤติกรรมการตื่นตัวทางการเมืองที่แตกต่างจากอดีต โดยสื่อออนไลน์และโซเชียลมีเดียมีบทบาทสำคัญ ข้อเสนอแนะหลักคือ ภาครัฐควรพัฒนานโยบายเฉพาะคนรุ่นใหม่

* ได้รับบทความ: 30 มิถุนายน 2568; แก้ไขบทความ: 29 กรกฎาคม 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 11 กันยายน 2568

ใช้สื่อดิจิทัลในการสื่อสารการเมือง และสร้างความปลอดภัย ส่วนสถาบันการศึกษาควรพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย ส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ และสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง

คำสำคัญ: การตื่นตัวทางการเมือง; การเลือกตั้ง; สื่อดิจิทัล; การมีส่วนร่วมทางการเมือง; Gen Z

Abstract

This study aimed to 1. examine the level of political awareness among students at Kalasin University regarding the 2023 House of Representatives election, and 2. analyze factors affecting political awareness and propose strategies for promoting political engagement among the younger generation. A mixed-methods research approach was employed, with data collected from 341 students through questionnaires and in-depth interviews conducted with 15 participants. The findings revealed that students demonstrated a high level of political awareness ($M = 3.92$). Political news awareness showed the highest mean score ($M = 4.00$), followed by political culture ($M = 3.98$), political understanding and interest ($M = 3.97$), political participation ($M = 3.86$), and political socialization institutions ($M = 3.84$). Factors influencing political awareness were at a high level ($M = 3.91$), with information-seeking behavior having the strongest influence ($M = 3.95$). In-depth interviews identified key factors influencing voting decisions: policies addressing youth concerns, digital media information consumption, fear of losing future rights, and family influence. The study indicates that Generation Z exhibits different political awareness behaviors compared to previous generations, with online media and social media playing crucial roles in accessing political information. Key recommendations include: the government should develop youth-specific policies, utilize digital media for political communication, and enhance transparency; educational institutions should modernize political curricula, promote media literacy, and create platforms for political discourse.

Keywords: Political Awareness; Elections; Digital Media; Political Participation; Gen Z

บทนำ

การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคดิจิทัล การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ไม่เพียงแต่สะท้อนถึงความแข็งแกร่งของประชาธิปไตย แต่ยังเป็นตัวชี้วัดความยั่งยืนของระบบการเมืองในอนาคต (Dalton, 2017) การศึกษาเกี่ยวกับการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจพลวัตของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในศตวรรษที่ 21 ในบริบทของประเทศไทย การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนมีความซับซ้อนและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะหลังจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา พระราชัย วชิรญาณ (2563) ชี้ให้เห็นว่าเยาวชนไทยมีระดับการตื่นตัวทางการเมืองที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงมีความท้าทายในด้านการแปลงการตื่นตัวดังกล่าวไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นรูปธรรม การศึกษาของ Verba, Scholzman และ Brady (1995) เกี่ยวกับทฤษฎี Civic Voluntarism Model ได้เสนอกรอบความคิดที่สำคัญในการทำความเข้าใจการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองขึ้นอยู่กับสามปัจจัยหลัก คือ ทรัพยากร (Resources) แรงจูงใจ (Motivation) และเครือข่ายการเป็นสมาชิก (Networks) ในบริบทของเยาวชนในยุคดิจิทัล ปัจจัยเหล่านี้มีการปรับเปลี่ยนและมีความซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านการเข้าถึงข้อมูลและช่องทางการมีส่วนร่วม

การปฏิวัติดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนอย่างรากฐาน Loader, Vromen และ Xenos (2014) ได้ศึกษาผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน พบว่าสื่อสังคมออนไลน์และแพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ ได้กลายเป็นช่องทางหลักในการรับรู้ข้อมูลการเมืองและการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ทฤษฎี Media Dependency ของ Ball-Rokeach และ DeFleur (1976) ได้รับการพัฒนาให้เข้ากับบริบทของยุคดิจิทัล โดยชี้ให้เห็นว่าความพึ่งพาสื่อของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลการเมืองมีความเข้มข้นมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่เติบโตมากับเทคโนโลยีดิจิทัล หรือที่เรียกว่า "Digital Natives" กลุ่มนี้มีพฤติกรรมเสพสื่อและการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างจากรุ่นก่อนอย่างชัดเจน การศึกษาของ Gil de Zúñiga, Jung และ Valenzuela (2012) พบว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อติดตามข่าวสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและ Social Capital ของผู้ใช้ อย่างไรก็ตาม การศึกษาดังกล่าวยังชี้ให้เห็นความท้าทายใหม่ ๆ เช่น ปรากฏการณ์ Echo Chamber และการแพร่กระจายของข้อมูลที่ผิด (Barberá et al., 2015)

ในบริบทของประเทศไทย การศึกษาเกี่ยวกับการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนมีความสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองและสังคม ณฐมน หมวกฉิม (2564) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย พบว่าแม้เยาวชนจะมีการเข้าถึงข้อมูลการเมือง

ในระดับสูง แต่ยังคงมีช่องว่างระหว่างการรับรู้ข้อมูลกับการลงมือปฏิบัติหรือการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม ภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย รวมถึงจังหวัดกาฬสินธุ์ มีความสำคัญทางการเมือง และเป็นพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว นักศึกษาในภูมิภาคนี้จึงเป็นกลุ่มที่น่าสนใจในการศึกษา เนื่องจากพวกเขาเป็นตัวแทนของเยาวชนที่เติบโตในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

แม้ว่าจะมีการศึกษาเกี่ยวกับการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในประเทศไทยหลายชิ้น แต่ยังคงขาดการศึกษาที่เจาะลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองในบริบทของยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์และผลกระทบต่อพฤติกรรมในการเลือกตั้ง การศึกษาส่วนใหญ่ที่ผ่านมาเน้นไปที่การศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล หรือมหาวิทยาลัยชั้นนำ ทำให้ขาดการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการตื่นตัวทางการเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยภูมิภาค ซึ่งมีบริบทและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ การศึกษาในอดีตมักแยกการศึกษาระหว่างการตื่นตัวทางการเมืองกับปัจจัยที่มีอิทธิพล ทำให้ขาดการเข้าใจอย่างองค์รวมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับระดับการตื่นตัวทางการเมือง โดยเฉพาะในยุคที่สื่อดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมือง

การศึกษานี้ใช้กรอบทฤษฎีที่หลากหลายเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในยุคดิจิทัล โดยอาศัยทฤษฎี Political Socialization ของ Easton และ Dennis (1969) ที่อธิบายกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองของบุคคล รวมทั้งทฤษฎี Agenda Setting ของ McCombs และ Shaw (1972) ที่อธิบายบทบาทของสื่อในการกำหนดประเด็นที่สาธารณะให้ความสำคัญ ในยุคดิจิทัลแนวคิดเกี่ยวกับ Media Literacy และ Digital Citizenship ที่ Hobbs (2010) เสนอมีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากเยาวชนต้องเผชิญกับการท่วมท้นของข้อมูลและความท้าทายในการแยกแยะข้อมูลที่ถูกต้องจากข้อมูลที่บิดเบือน

การศึกษานี้มุ่งเน้นศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ในฐานะตัวแทนของเยาวชนในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 เป็นกรณีศึกษา ซึ่งเป็นการเลือกตั้งที่มีความสำคัญและเป็นการเลือกตั้งครั้งแรกที่เยาวชนหลายคนได้ใช้สิทธิ์เลือกตั้งในยุคที่สื่อดิจิทัลมีอิทธิพลอย่างมาก ผลการศึกษาที่คาดว่าจะได้รับจะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองของเยาวชนในยุคดิจิทัล และสามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ผลการศึกษายังจะเป็นประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ดีของนักศึกษา การศึกษานี้ยังคาดหวังที่จะเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในบริบทไทย และเป็นการสนับสนุนการพัฒนาทฤษฎีเกี่ยวกับการตื่นตัวทางการเมืองในยุคดิจิทัลที่สามารถประยุกต์ใช้ในบริบทของประเทศกำลังพัฒนาได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการตื่นตัวทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ และเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) โดยผสมผสานระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถอธิบายปรากฏการณ์การตื่นตัวทางการเมืองของนักศึกษาอย่างลึกซึ้ง การใช้วิธีวิจัยแบบผสมยังช่วยเสริมความถูกต้องของข้อมูล (Triangulation) และเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการศึกษา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population and Sample)

ประชากร คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ พื้นที่นามน อายุ 18 ปีขึ้นไป มีสิทธิ์เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 2,309 คน

กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ จำนวน 341 คน กำหนดโดยสูตรของยามาเน่ (Yamane, 1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ใช้วิธี สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ตามคณะ ดังนี้ คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา จำนวน 206 คน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสุขภาพ จำนวน 70 คน คณะศิลปศาสตร์ จำนวน 65 คน ภายในแต่ละคณะ ใช้ Convenience Sampling เก็บข้อมูลจากนักศึกษาที่เข้าถึงได้และยินดีเข้าร่วม ณ จุดต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัย

กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย นักศึกษาจำนวน 15 คน คัดเลือกเป็น Key Informants โดยใช้ Purposive Sampling ครอบคลุมระดับการตื่นตัวทางการเมืองสูง ปานกลาง และต่ำ (5 คนต่อกลุ่ม) มีประสบการณ์การใช้สิทธิ์เลือกตั้งอย่างน้อย 1 ครั้ง และกระจายจากทุกคณะ

2. เครื่องมือวิจัย (Research Instruments)

แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ข้อมูลทั่วไป คือ เพศ อายุ สถานภาพ ชั้นปี คณะ ประสบการณ์เลือกตั้ง และความถี่ในการติดตามข่าวสารทางการเมือง

การตื่นตัวทางการเมือง 6 ด้าน ได้แก่ การตื่นตัวทางการเมือง สถาบันกล่อมเกลາทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง ความเข้าใจและความสนใจทางการเมือง และการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง

ปัจจัยที่มีผลต่อการตื่นตัวทางการเมือง 4 ด้าน ได้แก่ แหล่งข่าวสาร ความสนใจและทัศนคติทางการเมือง สภาพแวดล้อมทางสังคมและครอบครัว และพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสาร ใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ (5-Point Likert Scale)

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Guide) กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured) ครอบคลุม 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ (Instrument Validation)

Content Validity ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ประเมินความเหมาะสมของข้อคำถาม โดยใช้ดัชนี IOC = 1.00

Reliability ทดสอบด้วย Cronbach's Alpha ค่า 0.89

Pilot Study ทดสอบกับนักศึกษาจำนวน 30 คน ปรับปรุงถ้อยคำบางข้อให้เข้าใจง่ายและเหมาะสมกับเวลาเฉลี่ยในการตอบ 15–20 นาที

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

เชิงปริมาณ คือ เก็บข้อมูลระหว่างกุมภาพันธ์–มีนาคม 2567 โดยแจกแบบสอบถาม ณ จุดต่างๆ ภายในมหาวิทยาลัย ตรวจสอบความครบถ้วนก่อนนำไปวิเคราะห์

เชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์ Key Informants 45–60 นาทีต่อราย บันทึกเสียงและทำ Member Checking เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ การวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผ่านการถอดเทป เข้ารหัส (Coding) จัดหมวดหมู่ และสังเคราะห์ธีมหลัก (Thematic Analysis) พร้อม Member Checking

6. ข้อจำกัดการศึกษา (Limitations)

การใช้ Convenience Sampling อาจจำกัดการเป็นตัวแทนของประชากรทั้งหมด แต่ผู้วิจัยได้ลดข้อจำกัดโดยการเก็บข้อมูลจากหลายจุดและช่วงเวลาที่หลากหลาย

ผลการวิจัย

การศึกษารั้วนี้ได้อัข้อมูลจากนักศึกษามหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ จำนวน 341 คน โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อันเพศหญิง (ร้อยละ 51.03) มีอายุ 21 ปี (ร้อยละ 31.70) สถานภาพโสด (ร้อยละ 96.20) กำลังศึกษาในชั้นปีที่ 3 (ร้อยละ 39.30) จากคณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา (ร้อยละ 60.40) เคยใช้สิทธิ์เลือกตั้ง (ร้อยละ 96.80) และติดตามข่าวสารทางการเมืองนาน ๆ ครั้ง (ร้อยละ 31.10)

วัตถุประสงค์ที่ 1 ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

ผลการศึกษาพบว่า ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของนักศึกษาต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 อยู่ในระดับมาก ($M = 3.92$, $S.D. = 0.92$) โดยสามารถจำแนกตามองค์ประกอบต่าง ๆ ได้ ดังนี้

การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($M = 4.00$, $S.D. = 0.88$) สะท้อนให้เห็นว่านักศึกษา Gen Z มีการเข้าถึงเทคโนโลยีอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะการได้รับข้อมูลจากสื่อออนไลน์และโซเชียลมีเดีย เช่น Facebook, Twitter, YouTube และ TikTok

วัฒนธรรมทางการเมือง อยู่ในระดับมาก ($M = 3.98$, $S.D. = 0.88$) โดยนักศึกษาให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความคิดเห็นทางการเมืองที่หลากหลาย ($M = 4.07$) และเห็นว่าทุกคนควรมีสิทธิ์แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมือง ($M = 4.04$)

การเข้าใจทางการเมืองและความสนใจทางการเมือง อยู่ในระดับมาก ($M = 3.97$, $S.D. = 0.87$) โดยนักศึกษามีการคิดอย่างมีเหตุผลและไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนก่อนถ่ายทอดข้อมูลให้ผู้อื่น ($M = 4.08$) และเข้าใจความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบประชาธิปไตย ($M = 4.03$)

การตื่นตัวทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งสองด้านมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($M = 3.86$) โดยนักศึกษาตระหนักถึงผลเสียของการไม่ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ($M = 4.05$) และมีความพร้อมที่จะไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทุกครั้งที่มีโอกาส ($M = 4.15$)

สถาบันกล่อมเกลາทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($M = 3.84$, $S.D. = 0.91$) แสดงให้เห็นว่านักศึกษามีการหาข้อมูลและศึกษาข้อมูลอย่างมีวิจารณ์ญาณ แม้ว่ายังมีบางส่วนที่ได้รับอิทธิพลจากความคุ้นเคยและการซื้อสิทธิ์ขายเสียง

วัตถุประสงค์ที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองและข้อเสนอแนะ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตื่นตัวทางการเมือง พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองระหว่างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองอยู่ในระดับมาก ($M = 3.91$, $S.D. = 0.88$) โดยสามารถจำแนกได้ ดังนี้

1. พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสาร ($M = 3.95$) ผลการศึกษาพบว่านักศึกษามีระดับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($M = 3.95$) โดยพฤติกรรมหลักคือการติดตามข่าวสารผ่านแพลตฟอร์ม

ออนไลน์ ($M = 4.02$) ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของคนรุ่น Gen Z ที่เติบโตมากับเทคโนโลยีดิจิทัลและสมาร์ทโฟน ทั้งนี้ นักศึกษามีแนวโน้มที่จะสนใจติดตามข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับนโยบายมากกว่าข่าวเชิงบุคคลทางการเมือง ($M = 3.98$) ซึ่งสะท้อนการให้ความสำคัญต่อเนื้อหาและผลกระทบเชิงนโยบายมากกว่าความนิยมในตัวบุคคล

2. ความสนใจและทัศนคติทางการเมือง ($M = 3.93$) นักศึกษาส่วนใหญ่แสดงความเข้าใจและให้ความสำคัญต่อบทบาทของตนในฐานะพลเมือง โดยมีความเชื่อว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหน้าที่ของพลเมืองทุกคน ($M = 4.00$) อีกทั้งยังมองว่าการติดตามข่าวสารมีส่วนช่วยในการวิเคราะห์นโยบายของรัฐบาล ($M = 3.97$) และตระหนักว่าการเมืองมีผลต่ออนาคตของตนเอง ($M = 3.94$) ซึ่งสะท้อนทัศนคติที่ใฝ่รู้ ใฝ่มีส่วนร่วม และตระหนักรู้ในบทบาทของตนในระบบประชาธิปไตย

3. แหล่งที่มาของข่าวสาร ($M = 3.90$) นักศึกษามีการติดตามข่าวสารจากแหล่งที่หลากหลาย ($M = 3.92$) และให้ความสำคัญต่อข่าวสารจากสถาบันการศึกษา ($M = 3.92$) อีกทั้งยังมีความเชื่อว่าสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลในการโน้มน้าวความคิดทางการเมือง ($M = 4.01$) ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการกลั่นกรองข่าวสาร และการพัฒนาทักษะด้านการรู้เท่าทันสื่อ (media literacy)

4. สภาพแวดล้อมทางสังคมและครอบครัว ($M = 3.88$) แม้ว่าสภาพแวดล้อมในครอบครัวอาจมีข้อจำกัดในการพูดคุยเรื่องการเมืองเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง แต่นักศึกษายังคงมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงมุมมองตามข้อมูลที่ได้รับจากเพื่อน ($M = 3.94$) และเชื่อว่าการรับรู้ข่าวสารช่วยให้สามารถสนทนาเรื่องการเมืองได้ดีขึ้น ($M = 3.94$) ซึ่งสะท้อนถึงอิทธิพลของสังคมเพื่อนและปฏิสัมพันธ์ในสภาพแวดล้อมใกล้ตัว

ข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

การสัมภาษณ์เชิงลึกชี้ให้เห็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้สิทธิ์เลือกตั้งของนักศึกษา ดังนี้

1. นโยบายที่ตอบโจทย์คนรุ่นใหม่ เช่น นโยบายด้านการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต
2. การรับรู้ข่าวสารทันสมัย ผ่านการติดตามข้อมูลและการแลกเปลี่ยนกับกลุ่มเพื่อน
3. ความกลัวเสียสิทธิ์ โดยเฉพาะความกังวลต่อผลกระทบในอนาคต เช่น การสมัครงานภาครัฐ
4. อิทธิพลจากครอบครัว ที่อาจมีผลต่อแนวทางการตัดสินใจเลือกตั้ง

ส่วนปัจจัยในการเลือกพรรคการเมือง นักศึกษาจะพิจารณาจากความน่าเชื่อถือของนโยบายอุดมการณ์และทัศนคติของพรรค ประวัติของผู้สมัคร และการลงพื้นที่ที่แสดงถึงความใกล้ชิดกับประชาชน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

1. ข้อเสนอแนะสำหรับภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.1 พัฒนานโยบายเฉพาะกลุ่มสำหรับคนรุ่นใหม่ ภาครัฐควรมุ่งออกแบบนโยบายที่ตอบสนองต่อบริบทชีวิตและความต้องการของคนรุ่นใหม่อย่างแท้จริง โดยการสำรวจความคิดเห็นในกลุ่มเป้าหมาย

อย่างสม่ำเสมอ และเปิดช่องทางให้เยาวชนสามารถสะท้อนมุมมองและร่วมกำหนดทิศทางของนโยบาย เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย

1.2 ใช้สื่อดิจิทัลในการสื่อสารการเมือง เนื่องจากคนรุ่นใหม่มีพฤติกรรมการเสพสื่อผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ภาครัฐควรพัฒนาคอนเทนต์ที่มีความสร้างสรรค์ เข้าใจง่าย และเข้าถึงได้ผ่านช่องทางยอดนิยม เช่น TikTok, Instagram และ YouTube โดยเฉพาะคอนเทนต์ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง สิทธิพลเมือง และหน้าที่ทางการเมือง

1.3 สร้างความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือในกระบวนการทางการเมือง ความเชื่อมั่นของเยาวชนต่อระบบการเมืองสามารถเสริมสร้างได้ด้วยการดำเนินนโยบายตามที่ประกาศไว้อย่างจริงจัง และการเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใสเพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ ทั้งนี้จะช่วยลดความรู้สึกแปลกแยก (political alienation) และส่งเสริมศรัทธาต่อระบอบประชาธิปไตย

1.4 จัดกิจกรรมส่งเสริมแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ควรมีการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดงความคิดเห็น แสดงความคิดเห็นเชิงนโยบาย และเข้าร่วมเวทีสาธารณะ เช่น โครงการอบรมพลเมืองรุ่นใหม่ กิจกรรมแนะแนวทางการเลือกตั้ง หรือกิจกรรมจำลองการทำงานขององค์กรทางการเมือง เพื่อกระตุ้นความสนใจและปลูกฝังบทบาทความเป็นพลเมืองอย่างลึกซึ้ง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับสถาบันการศึกษา

2.1 พัฒนาหลักสูตรด้านการเมืองและการปกครอง สถาบันการศึกษาควรปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย เน้นการเรียนรู้แบบวิเคราะห์ วิพากษ์ และใช้กรณีศึกษาเกี่ยวกับการเมืองร่วมสมัย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจระบบการเมืองและการบริหารภาครัฐอย่างเป็นระบบ อีกทั้งสามารถเชื่อมโยงความรู้กับการดำเนินชีวิตในฐานะพลเมือง

2.2 ส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อและการเสพข่าวสารอย่างมีวิจารณญาณ การบูรณาการเรียนการสอนเกี่ยวกับการแยกแยะข่าวจริงและข่าวปลอม (fake news) ตลอดจนการฝึกวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข่าวที่หลากหลาย จะช่วยเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และเพิ่มภูมิคุ้มกันทางข้อมูลข่าวสารให้แก่นักศึกษา

2.3 สร้างพื้นที่สำหรับแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้ทางการเมือง การจัดเวทีอภิปรายทางการเมืองภายในสถานศึกษา เช่น การโต้วาที การจัดกิจกรรมประชาธิปไตยจำลอง หรือการเชิญผู้แทนจากภาคการเมืองมาร่วมแลกเปลี่ยนกับนักศึกษา จะช่วยให้เยาวชนมีเวทีในการแสดงออก ฝึกฝนทักษะการสื่อสาร และเรียนรู้ความแตกต่างทางความคิดในบรรยากาศที่ปลอดภัยและเปิดกว้าง

การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่านักศึกษามหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์มีระดับการตื่นตัวทางการเมืองในระดับมาก โดยมีปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารและพฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาสามารถนำไปใช้ในการพัฒนานโยบายและกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของนักศึกษา

ผลการศึกษาพบว่านักศึกษามหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์มีระดับการตื่นตัวทางการเมืองสูง ($M = 3.92$) โดยด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองสูงสุด ($M = 4.00$) ซึ่งสอดคล้องกับ Media Dependency Theory ที่กล่าวว่าประชาชนพึ่งพาสื่อในการรับรู้ข้อมูลทางการเมือง (Ball-Rokeach & DeFleur, 1976) และสนับสนุนการศึกษาของ พระธงชัย วชิรญาโน (2563) ที่ระบุว่านักศึกษาไทยพึ่งพาสื่อดิจิทัลมากกว่าสื่อดั้งเดิม

อย่างไรก็ตาม การมีข้อมูลสูงไม่ได้แปลลงเป็นการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติการในระดับสูง ($M = 3.72$) สะท้อนปรากฏการณ์ “informed disengagement” (Morozov, 2011) และปรากฏการณ์ Slacktivism คือการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับผิวเผินผ่านสื่อออนไลน์

ด้านสถาบันกล่อมเกลางานทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($M = 3.84$) แสดงว่าการเรียนรู้ทางการเมืองไม่ขึ้นอยู่กับสถาบันดั้งเดิมเพียงอย่างเดียว แต่ได้รับอิทธิพลจากมหาวิทยาลัยและเพื่อนมากกว่า ($M = 3.95$) เทียบกับครอบครัว $M = 3.78$) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Life-Cycle Effect (Campbell et al., 1960) และ Civic Voluntarism Model (Verba, Scholzman & Brady, 1995)

ปรากฏการณ์ Echo Chamber (Sunstein, 2017) ก็พบชัดเจน นักศึกษามีแนวโน้มเลือกติดตามข่าวจากแหล่งที่มีจุดยืนใกล้เคียงกับตนเอง ($M = 3.83$) ซึ่งอาจจำกัดความหลากหลายของข้อมูล

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการตื่นตัวทางการเมือง

ผลการวิเคราะห์เชิงปัจจัยชี้ว่า สื่อดิจิทัลและกลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลสูง ต่อระดับการตื่นตัวทางการเมืองมากกว่าครอบครัวและชุมชน (Loader, Vromen & Xenos, 2014; ณฐมน หมวกฉิม, 2564)

แรงจูงใจสำคัญคือความเชื่อว่าการมีส่วนร่วมเป็นหน้าที่พลเมือง ($M = 4.00$) และนักศึกษามีโอกาสเข้าถึงกิจกรรมทางการเมืองทั้งในมหาวิทยาลัยและสื่อออนไลน์ ส่งผลต่อ Internal Political Efficacy (Gil de Zúñiga et al., 2012)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาครัฐควรจัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะเพื่อกำกับและส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน พร้อมพัฒนาตัวชี้วัดและจัดทำการศึกษาติดตามผลระดับชาติอย่างสม่ำเสมอ ขณะเดียวกัน สถาบันอุดมศึกษาควรบูรณาการการเรียนการสอนกับกิจกรรมการมีส่วนร่วมในชุมชนเพื่อสร้างการเรียนรู้เชิงปฏิบัติจริง

2. ข้อเสนอแนะเชิงการวิจัยต่อยอด

งานวิจัยต่อไปควรขยายขอบเขตไปยังการเปรียบเทียบรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในพื้นที่เมืองและชนบท ทำการวิจัยระยะยาวเพื่อติดตามพฤติกรรมตามช่วงวัย ทดสอบประสิทธิภาพโมเดลการส่งเสริมการมีส่วนร่วมผ่านสื่อดิจิทัล และเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคอาเซียน เพื่อระบุปัจจัยเฉพาะทางวัฒนธรรมและสังคม

3. การประยุกต์ใช้ผลการวิจัย

ผลการศึกษานำไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสถาบันการศึกษา เป็นฐานข้อมูลสำหรับการกำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาเยาวชนด้านการเมืองของภาครัฐ และใช้เผยแพร่ความรู้เพื่อสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในยุคดิจิทัล

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 การตื่นตัวทางการเมืองของคน Gen Z ในยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- พระธงชัย วชิรญาโณ. (2563). การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนไทย. วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 2(3), 21-31.
- ณัฐมน หมวกฉิม. (2564). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย. วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 2(3), 21-28.
- สมบูรณ์ สุริยวงศ์. (2542). ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: วิสธิ์พัฒนา.
- Ball-Rokeach, S. J., & DeFleur, M. L. (1976). A dependency model of mass-media effects. *Communication Research*, 3(1), 3-21. <https://doi.org/10.1177/009365027600300101>
- Barberá, P., Jost, J. T., Nagler, J., Tucker, J. A., & Bonneau, R. (2015). Tweeting from left to right: Is online political communication more than an echo chamber?. *Psychological Science*, 26(10), 1531-1542. <https://doi.org/10.1177/0956797615594620>
- Campbell, A., Converse, P. E., Miller, W. E., & Stokes, D. E. (1960). *The American voter*. University of Chicago Press.
- Dalton, R. J. (2017). *The participation gap: Social status and political inequality*. Oxford University Press.
- Easton, D., & Dennis, J. (1969). *Children in the political system: Origins of political legitimacy*. McGraw-Hill.
- Gil de Zúñiga, H., Jung, N., & Valenzuela, S. (2012). Social media use for news and individuals' social capital, civic engagement and political participation. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 17(3), 319-336. <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2012.01574.x>
- Hobbs, R. (2010). *Digital and Media Literacy: A Plan of Action*. A White Paper on the Digital and Media Literacy Recommendations of the Knight Commission on the Information Needs of Communities in a Democracy. Aspen Institute. 1 Dupont Circle NW Suite 700, Washington, DC 20036.

- Loader, B. D., Vromen, A., & Xenos, M. A. (2014). The networked young citizen: Social media, political participation and civic engagement. *Information, Communication & Society*, 17(2), 143-150. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2013.871571>
- McCombs, M. E., & Shaw, D. L. (1972). The agenda-setting function of mass media. *Public Opinion Quarterly*, 36(2), 176-187. <https://doi.org/10.1086/267990>
- Morozov, E. (2011). *The net delusion: The dark side of internet freedom*. PublicAffairs.
- Noelle-Neumann, E. (1974). The spiral of silence: A theory of public opinion. *Journal of Communication*, 24(2), 43-51. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1974.tb00367.x>
- Norris, P. (2001). *Digital divide: Civic engagement, information poverty, and the internet worldwide*. Cambridge University Press.
- Sunstein, C. R. (2017). *Republic: Divided democracy in the age of social media*. Princeton University Press.
- Verba, S., Schlozman, K. L., & Brady, H. E. (1995). *Voice and equality: Civic voluntarism in American politics*. Harvard University Press.